

A Szakáts-kert és a Szakáts család története

egykori dokumentumok és Szakáts Aporka visszaemlékezése alapján

Előszó

Amikor Gödre költöztünk, természetesen semmit sem tudtam a Szakáts családról.

2002-ben sétáltam először a Szakáts-kertben, s érdekelni kezdett a kertnek nevet adó család sorsa. Miért hívják így a kertet? Hova tűntek ezek az emberek? Amikor pedig a Búzaszem iskola építését elkezdtük, kötelességemnek éreztem, hogy megtudjam, mi történt azokkal, akik nélkül ma nem lenne iskola a Szakáts-kertben – hiszen maga a Szakáts-kert sem lenne.

Ha Szakáts Nándor annak idején nem vásárolja fel a környékbeli telkeket, valószínűleg Gödnek ez a része is csak egy átlagos gödi utca volna: villák, nyaralók, lakóházak állnának szorosan egymás mellett.

Ahogy megtaláltam a család tagjait, feltárult előttem az a tragédiasor, amely a magyar családok többségének életét meghatározta a 20. században: az apa századában meghalt fiú a 2. világháború harcaiban, korai halál a lelki terror miatt, teljes kifosztás és jogfosztottság a kommunizmusban, ennek véglegesítése az 1990-ben megérkezett felemás demokráciában a kárpótlás által. S hát persze: Szakáts Nándor szülőhelye a trianoni tragédia után nem tartozott az akkor már csonka Magyarországhoz.

Egy család életében a magyar sors, cseppben a tenger: a magyar történelem így határozta meg életünket a 20. században.

Kötelességemnek tartottam, hogy leírjam a család történetét. Kevés elégtétel ez a gazemberségek halmazában, de én ennyit tehetek.

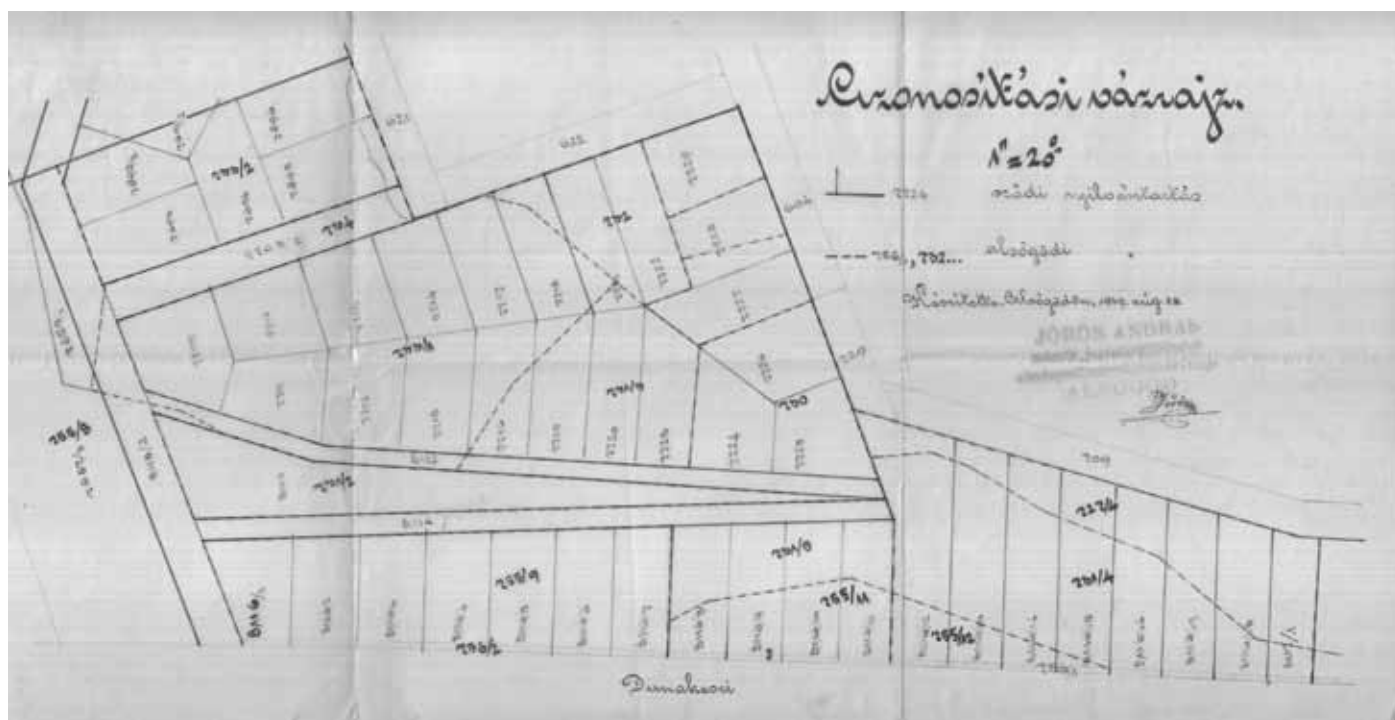
Horváth Szilárd

A Szakáts-kert története

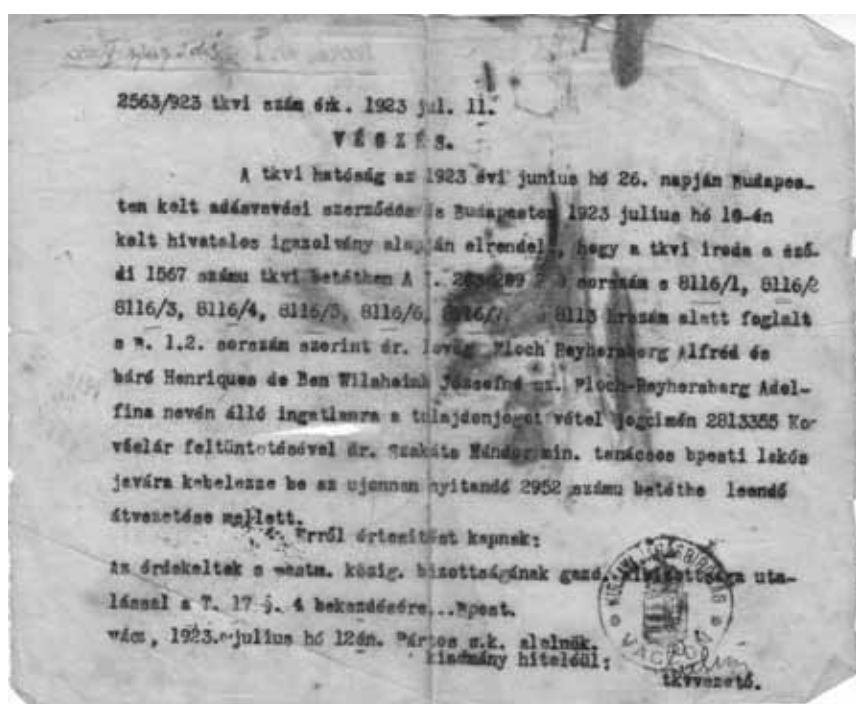
A ma Szakáts-kertnek nevezett terület nagyobb része eredetileg a lovag Floch család tulajdonában volt. A már akkor apróbb telkekre felparcellázott területet tőlük, és esetleg még más tulajdonosoktól vásárolta meg 1923 és 1929 között – több részletben – dr. Szakáts Nándor közgazdász, nyugalmazott miniszteri tanácsos.

Dr. Szakáts Nándor azzal a szándékkal vette ezt a több mint négy hektáros területet, hogy majd idős korában ide költözik. Így is tett, ám a kert csak rövid ideig volt az ő tulajdonában. 1938-ban a kertet a villával együtt két fiának, Szakáts Gézának és Szakáts Zoltánnak ajándékozta. Ennek később, az államosításnál lehetett volna jelentősége, ha legalább részben jogállam működött volna az országban.

A Szakáts-család később csereszerződést is kötött, így alakult ki a Szakáts-kert ma ismert területe.

A Szakáts-kert az ajándékozás után készült 1939-es térképen

1923. július 12-ai telekkönyvi végzés a tulajdonjog bejegyzéséről az 1923. július 10-én kelt szerződés alapján

419.0772
 24. jú. allampárt
 máj 1923 1923

Adományok kifizetése

Dr. Floch-Reyher-
 berg Adolf és báró Heriques de Ben-
 Wolsheimb Józsefné (Ben-
 Wolsheimb József és Frőh-Reyher-
 berg Adolfinak) közötti földtulajdonosi,
 mint eladók, és más
 részek dr. Szakács Nándor és dr. Fancsics
 Endre között, mint vevők között, a
 helyi és nemzeti közérdek mellett
 megkötötték.

1.) Földtulajdonosi eladók eladják és felelő-
 vesek vevők megegyésére az eladók tulajdonát képező
 máj 1567 n. telektervezési betétként 8116/1, 8116/2,
 8116/3, 8116/4, 8116/5, 8116/6 és 8116/7 k. n.
 alatt felelő és az az 1448 négyzetpéld. területű
 v. területű, valamint az ugyanezen területű
 8113 n. n. alatt felelő, a telektervezés máj 1567
 n. n. alatt felelő, a telektervezés máj 1567
 n. n. alatt felelő 712 négyzetpéld. területű ingatlan,
 négyzetpéld. területű 1307,50 k. vagyis összesen
 2.818,355 k. területtel. Kellő mértékű nyolc szomszédos
 szomszédos házakkal szembe fordított
 terület, a melynek területét eladók az el-
 adók között.

2.) Eladók az eladók ingatlanok telke-
 mentesítéséről az eladók között megkötötték.

3.) A megkötött ingatlanok értéke minte-

lő alatt álló részek részen kérték meg az el-
 adókat illető, egyrészt vevők azonnal kifizetésére
 lépjen a megkötött ingatlanok területén adók és
 kötelek a mai napig kifizetésre került terület.
 A megkötésben az eladók ingatlanok eladására kive-
 tették a megkötésben megkötött terület két kör-
 nöz megjelölését, az a területet vevők eladók-
 nak megjelölésére kerültek.

4.) Eladók azonnal feltétlen bekegyesítési-
 ket adták át, hogy az első pontban köztartozás
 ingatlanok a máj 1567 n. telektervezési betétként
 bekegyesítésre és azok területén a tulajdonos-
 minden további megjelölés nélkül máj 1567
 vevők számára telektervezési bekegyesítésre kerüljenek.

5.) Ezen rendelkezésel, továbbá az alábbiakkal
 jár bekegyesítés, illetékek értékek vevők ter-
 helik.

6.) Az eladók felkértek a budapesti
 Közp. Köz. Járásbírói és Kérelmeket.
 Régi Budapesti 1923. június hó 26. napján

Eladók:

Malkó István
 Szakács Nándor

Vevők:

Heriques Nándor
 mint tanácsos
 Floch-Reyherberg József
 dr. Floch-Reyherberg József
 mint Floch-Reyherberg József

lő alatt álló részek részen kérték meg az el-
 adókat illető, egyrészt vevők azonnal kifizetésére
 lépjen a megkötött ingatlanok területén adók és
 kötelek a mai napig kifizetésre került terület.
 A megkötésben az eladók ingatlanok eladására kive-
 tették a megkötésben megkötött terület két kör-
 nöz megjelölését, az a területet vevők eladók-
 nak megjelölésére kerültek.

4.) Eladók azonnal feltétlen bekegyesítési-
 ket adták át, hogy az első pontban köztartozás
 ingatlanok a máj 1567 n. telektervezési betétként
 bekegyesítésre és azok területén a tulajdonos-
 minden további megjelölés nélkül máj 1567
 vevők számára telektervezési bekegyesítésre kerüljenek.

5.) Ezen rendelkezésel, továbbá az alábbiakkal
 jár bekegyesítés, illetékek értékek vevők ter-
 helik.

6.) Az eladók felkértek a budapesti
 Közp. Köz. Járásbírói és Kérelmeket.
 Régi Budapesti 1923. június hó 26. napján

Eladók:

Malkó István
 Szakács Nándor

Vevők:

Heriques Nándor
 mint tanácsos
 Floch-Reyherberg József
 dr. Floch-Reyherberg József
 mint Floch-Reyherberg József

1. sz. melléklet

Dr. Floch-Reyherberg József és báró Heriques de Ben-
 Wolsheimb Józsefné (Ben-
 Wolsheimb József és Frőh-Reyher-
 berg Adolfinak) közötti földtulajdonosi,
 mint eladók, és más
 részek dr. Szakács Nándor és dr. Fancsics
 Endre között, mint vevők között, a
 helyi és nemzeti közérdek mellett
 megkötötték.

1. sz. melléklet az eladók eladók és felelő-
 vesek vevők megegyésére az eladók tulajdonát képező
 máj 1567 n. telektervezési betétként 8116/1, 8116/2,
 8116/3, 8116/4, 8116/5, 8116/6 és 8116/7 k. n.
 alatt felelő és az az 1448 négyzetpéld. területű
 v. területű, valamint az ugyanezen területű
 8113 n. n. alatt felelő, a telektervezés máj 1567
 n. n. alatt felelő, a telektervezés máj 1567
 n. n. alatt felelő 712 négyzetpéld. területű ingatlan,
 négyzetpéld. területű 1307,50 k. vagyis összesen
 2.818,355 k. területtel. Kellő mértékű nyolc szomszédos
 szomszédos házakkal szembe fordított
 terület, a melynek területét eladók az el-
 adók között.

2.) Eladók az eladók ingatlanok telke-
 mentesítéséről az eladók között megkötötték.

3.) A megkötött ingatlanok értéke minte-

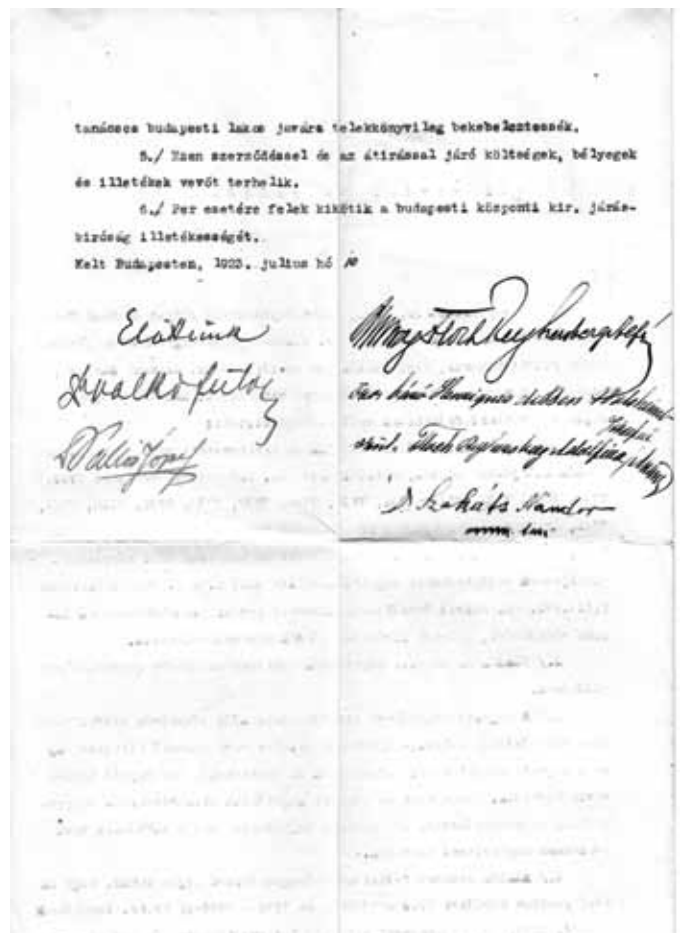
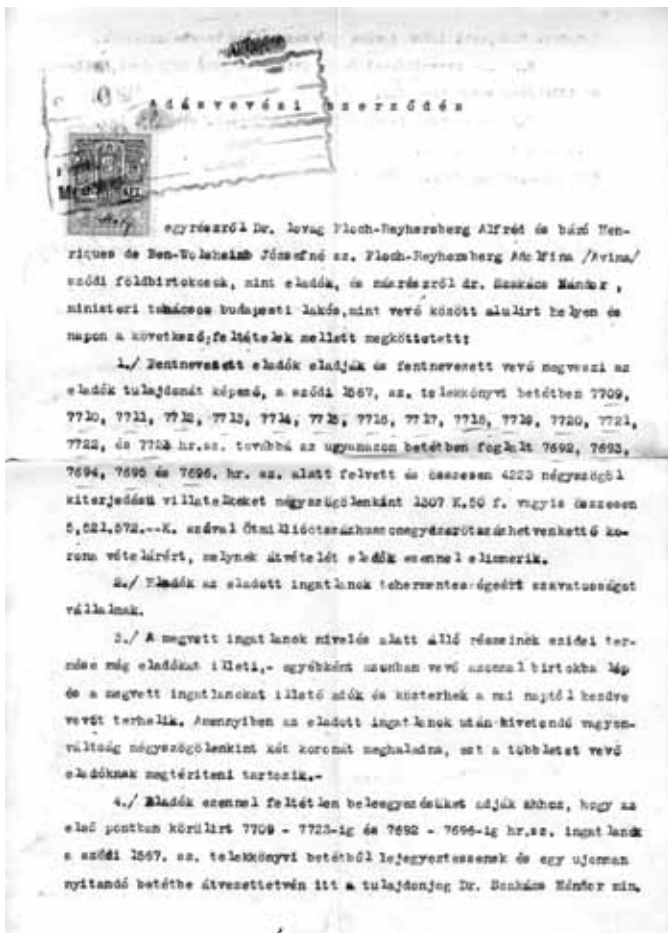
Eladók:

Malkó István
 Szakács Nándor

Vevők:

Heriques Nándor
 mint tanácsos
 Floch-Reyherberg József
 dr. Floch-Reyherberg József
 mint Floch-Reyherberg József

Szerződés 1923 júniusából dr. Iovag Floch-Reyherberg Ferdinánd és báró Heriques de Ben- Wolsheimb Józsefné született Floch-Reyherberg Adolfinak, valamint dr. Szakács Nándor között.

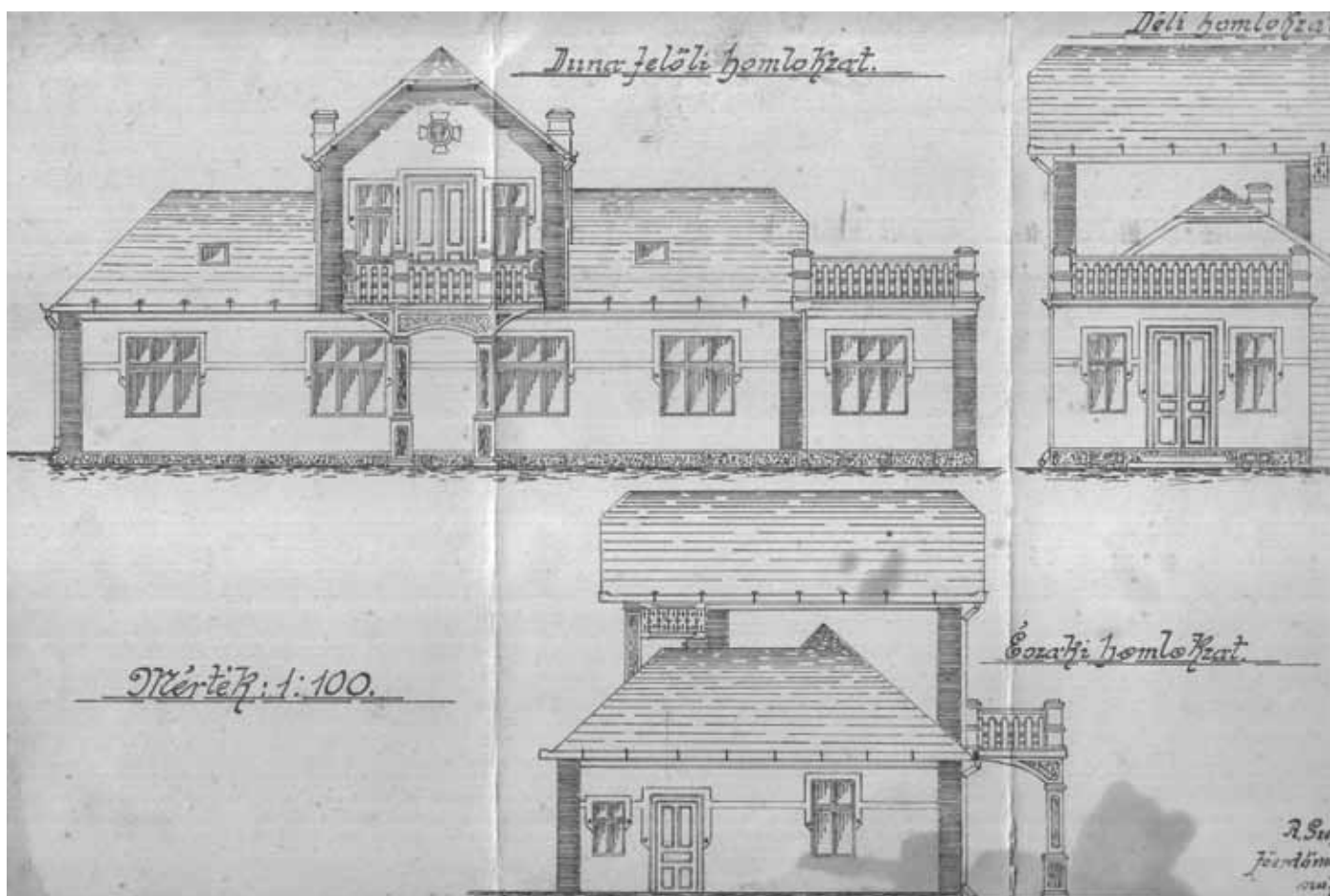
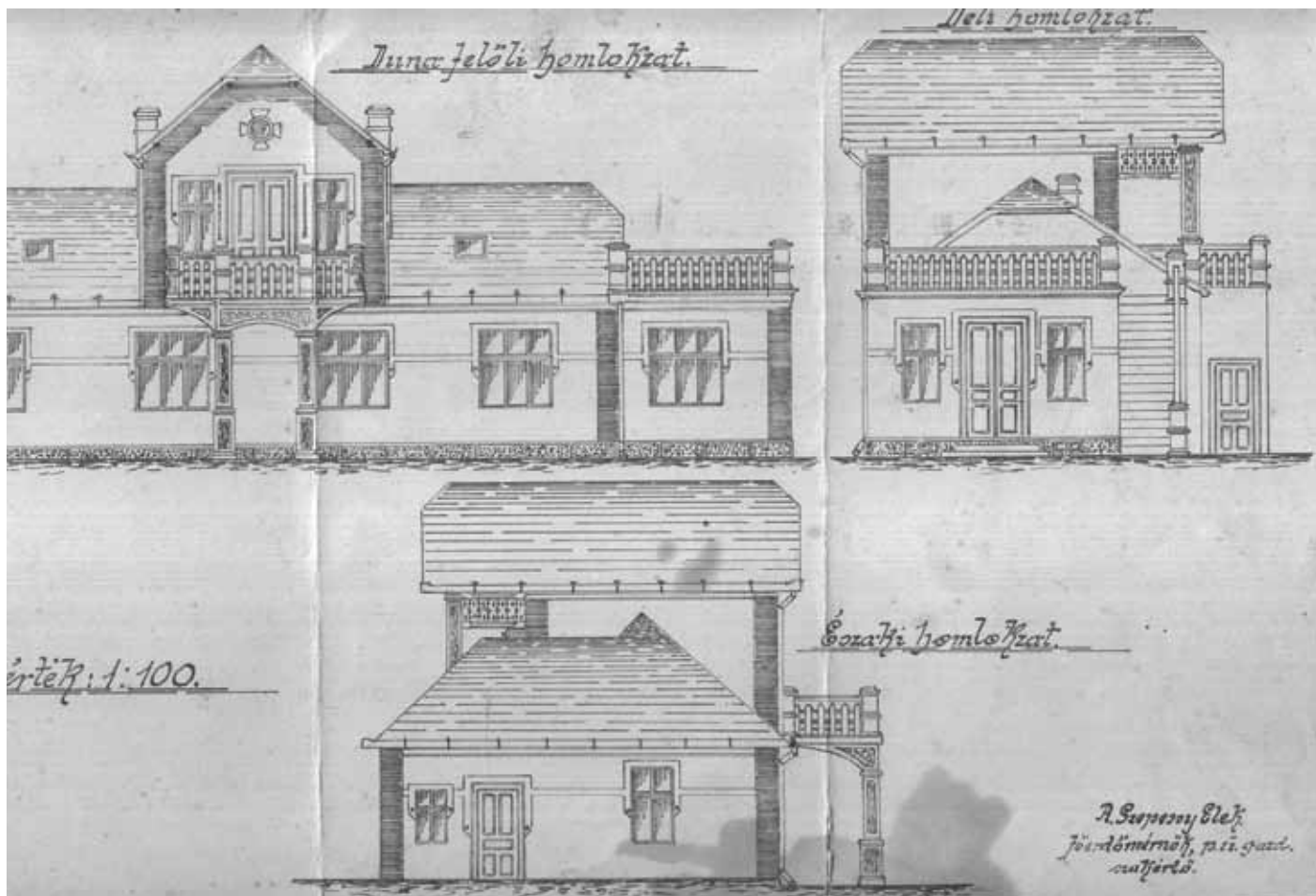

Szerződés 1923. július 10-ei keltezéssel dr. Lovag Floch-Reyhersberg Alfréd és báró Heriques de Ben- Wolsheim Józsefné született Floch-Reyhersberg Adolfiná, valamint dr. Szakáts Nándor között

A Szakáts-kertben lévő ház, az úgynevezett Szakáts-villa építési időpontja bizonytalan. A család feltételezése szerint 1923 és 1928 között építették.

A Szakáts-villa 1930-ban, a kert Dunakeszi felőli oldaláról fényképezve

A Szakáts-villa tervrajza R. Szepessy Elek főépítészétől

1/1

A váló bír. jo. mint váló hiteltől.

222/1938 tisz.

Híjós.

Aktív hiteltől az 1938 március 22-én aláírták a hitelt átadók által átadott alapján elrendelt, hogy a váló bír. az alsóbbi 300 székkel betöltött A III 1-7 IV 1-5 V 1-3 sorozatok és VI 1/2, VII 1/2, VIII 1/2, IX 1/2, X 1/2, XI 1/2, XII 1/2, XIII 1/2, XIV 1/2, XV 1/2, XVI 1/2, XVII 1/2, XVIII 1/2, XIX 1/2, XX 1/2 sorozatok alatt foglalt és B 1-3, 4, 7-9 sorozatok szerint az Székács Béla névén álló ingatlanokra a tulajdonjogot átadott jogelődök 2500 F leosztott hitelteljesítéssel az agrárhitelintézet Székács István és Székács Géza hajlékai illetve utóbbi bpesti házához a 25 lakások javára, míg az átadók által átadott ingatlanokra az életfogytiglani használati jogot az átadók az Székács Béla névén alsóbbi lakosok javára halakozták le.

Váló bír. eddélvétel az 1938/124 sz. ut.

Vás. 1938. április 13. az 1938. máj. 10-án.

A hiteltől hiteltől.

Provine

Ajándékozási dokumentum 1938. április 13-i dátummal

Csereszerződés.

Egy egy részről Székács István hajlékai lakos és Székács Géza munkássági lakos, más részről Angyal Lukács alsóbbi lakos, mindnyajon alsóbbi ingatlan tulajdonosok között kötött és a következők megállapodások mellett:

- 1/ Fent nevezettek együttesen kijelentik, hogy szomszédosan fekvő alsóbbi ingatlanok határrendezése céljából a mindenkori cserre alapjául a Kúria határozatával 1938/124 sz. végelszámított javérvégelt felosztási vázrajzot és annak számzási területi adatait elfogadják.
- 2/ Ennek alapján a cseretárgyat képekből a fentebb említett 2500 F-értékű és területileg, továbbá érték szerint ennek megfelelő 720/1.körben. részletek képezik, - 46-46 n.él területtel.
- 3/ Székács István és Székács Géza, mint az alsóbbi 300 sz.évk. betöltött ingatlanok tulajdonosok belsőszerződésüket módosítják, hogy a felosztási vázrajzban 720/1.körben. 46 n.él területtel feltüntetett ingatlan minden terület megvásárlásának alkalmán Angyal Lukács alsóbbi lakos tulajdonosul cserre jogcímen az alsóbbi 300 sz.évk. betöltött ingatlanok átvesse.
- 4/ Viszont Angyal Lukács, mint az alsóbbi 300 sz.évk. betöltött ingatlanok tulajdonos belsőszerződésüket módosítja, hogy a felosztási vázrajzban 720/1.körben. 46 n.él területtel feltüntetett ingatlan minden terület megvásárlásának alkalmán Angyal Lukács alsóbbi lakos tulajdonosul cserre jogcímen az alsóbbi 300 sz.évk. betöltött ingatlanok átvesse.
- 5/ A cserre jogcímen által érintett ingatlanokra, melyek a B. és C. pontok szerint vitések st., cserre alapú felosztás céljából kijelentik és elfogadják az érték és terület egyenlőséget, és ebből kifolyólag egymással szemben kártérítést nem követelnek.
- 6/ A cserre ügyletet a csererész kétségek egyenlő arányban terhelik a cserélő csoportokat.

Felolvastva és meggyőződés után jelen szerződés aláírtott.

Aláírták: **Székács Géza, 1938. február**

Aláírták: **Angyal Lukács, 1938. február**

Aláírták: **Alsóbbi, 1938. február**

Kovács István
Angyal Lukács

Csereszerződés a Székács-fiúk és Angyal Lukács között, 1940.

Teleknyomok száma: *386* szám: *386* Teleknyomok betét. Teleknyomkönyv. *386*

A) Birtoklap.

Sorszám	Helyrajzi szám	A birtokrészletek külső nemzetiségi jelölés és jogi minősége	Terület 1900 m ² -ben lak. helyszínen m ² ☐ m ² ☐	Jegyzet
<i>I. Birtoklap ingatlanok</i>				
1.	731/2	Rt a földlaklón	- 716	
2.	731/3	Rt	- 593	
3.	732	Rt	- 115	
4.	733/1	Rt	- 145	
5.	733/2	Rt	- 115	
6.	734	Rt	- 120	
7.	734/2	Rt	- 62	
<i>II</i>				
1.	730	Rt a földlaklón	- 134	
2.	731/5	Rt	- 646	
3.	734	Rt	- 550	
4.	735/1	Rt	- 144	
5.	735/1/1	Rt	- 101	
<i>III</i>				
1.	737/1	Rt a földlaklón	- 701	
2.	731/4	Rt	- 121	
3.	735/1/2	Rt	- 175	

VII. csoport. Teleknyomok száma.

Az ajándékozás átvezetése 1939-ben

szám: B) Tulajdoni lap.

Sorszám	Jegyzet
1-1	<i>Kezelt a földlaklón</i> <i>1939. április 6-án 2200,-</i> <i>1939. március 23-án két új ingatlan</i> <i>területén alapul a tulajdonjog újult arányban</i>
2	<i>Kezelt a földlaklón</i>
11	<i>Kezelt a földlaklón</i>
<i>6. Tulajdoni lap</i>	
<i>Kezelt a földlaklón 1939. április</i>	
<i>1939</i>	

Szakáts Géza családjával Budapesten, a Márvány utcában lakott. Itt élt – ekkor már férjétől külön – a kertet kialakító dr. Szakáts Nándor felesége is. A nyugalmazott miniszteri tanácsos a gödi házban és a telken gazdálkodott, a család pedig gyakorta meglátogatta.

A kertben volt gyümölcsös, mégpedig a következőkban:

- almáskert – Dunakeszi felé
- sárgabarack – a rézsún a „plató” alatt
- szilvás – a rézsún
- meggyfasor a házig
- diófasor a gazdasági épület oldalán
- kevés szőlő

Dr. Szakáts Nándor állatokat is tartott, például nyulakat tenyésztett, kecskéje volt, s volt füstölője, hátul, a gazdasági épületnél (a mai, Dunakeszire vezető kerékpárút mellett). A tehenészetből lovasfogattal szállították házhoz a friss tejet a környékbeli lakosságnak. A miniszteri tanácsos szigorúan gazdálkodott. A gyermekek emlékei szerint például az almáskert fűvére nem lehetett rálépni, mert a gazda attól tartott, hogy a letaposott fűre eső alma megnyomódik.

A gyümölcsöt 1950-ig vitték Budapestre. A villához vezető lépcső mellett még ma is megtalálható néhány elvadult körtefa a hajdani kertből.

Érdekességként megemlítendő, hogy ivóvizet a ház előtti kis patakából vettek.

Már kialakították a halastavat is, de a mainál lényegesen kisebbet, 2 méterrel alacsonyabb vízszinttel, s csak a Duna felőli oldalon, a mai nagyobb tó körülbelül felén-harmadán. A felső tó akkor még nem létezett. A Szakáts-villa pincéje épp azért volt használható (nem nedvesedett), mert a tóban a vízszintet alacsonyan tartották.

A mai felső tó helyén a völgyben, a temető felőli oldalon káposztás- és konyhakert helyezkedett el.

A mezőgazdaság termelés mellett mással is foglalkoztak - temető melletti részen sárgahomok-bányát, a Dunához közel sóderbányát nyitottak, és blokkteglát is gyártottak. A régi fényképek virágzó gazdaságról és békés családi otthonról tanúskodnak.

A Szakáts-kerti tó 1936-ban

A jelenlegi felső tó helye a patak hídjával és a ma is álló (szociális lakásként használt) egykori istállókkal

*Szakáts Nándor a villában 1937 máciusában. A könyv
előtte: Macbeth és VIII. Henrik.*

*Szakáts Nándor és fia, Géza
a villában 1929-ben*

*Szakáts Géza és felesége, Veér Jolán, valamint első
gyermekük, ifj. Szakáts Géza 1938. június 18-án.*

Szakáts Nándor unokájával, ifj. Szakáts Gézával 1939 nyarán

Ifj. Szakáts Géza a villa melletti lépcsőn 1939-ben

A váci járásbíróóság, mint telekkönyvi hatóságac. Mártírek-utja 14.sz.
Telefon:29.

622/1952.tksz. /1196/1952.tksz./

V é g z é s .

A pestmegyei Tanács VB.III.Igazgatási osztálya 1952.március 20-án kelt el32/1952.Bücs.számú megkeresésével megküldött és az 1952:4.Tr. értelmében összeállított jegerős jegyzék alapján a telekkönyvi iroda az alsógödi 386,86e és 861.számú telekkönyvi betétben /telekjegyzőkönyvben/ felvett 731/2, 731/3, 732, 755/9, 756/2, 731/5, 755/11, 724/4, 731/4, 755/12, 734/1, 755/24, 73e/2, 625/2, 733/6, 755/2, 733/4, 733/5, 734/2, 755/23.hrszámú Szakáts Géza és Szakáts Zoltán nevében álló ingatlanra a tulajdonjogot a MAGYAR ÁLLAM javára kebelezze be.

Vác, 1952.évi június hó 12. napján.

K.A. sk.
telekkönyvi kiadó

P.H.

Államosítási végzés 1952. június 12-i dátummal

1952-ben a kertet államosították, a családot 1953 februárjában kilakoltatták.

Ezután a területet úttörők vették birtokba, s egészen a rendszerváltásig működött itt a táboruk. A kert egy ideig elhanyagoltan állt, majd a felső részen hajléktalanszállót alakítottak ki.

Később többféle terv is akadt a hasznosítására: kemping, vízi vidámpark, étterem, indiántábor... A helybeliek összefogása végül megakadályozta a kert beépítését és vállalkozási célú használatát. 2002-től a Gödi Horgász Egyesület kapta meg a felduzzasztott tavak kezelői jogát. 2010-ben az alsó részeket új bérlők gondjaira bízta.

2007-ben az önkormányzat földhasználati szerződést kötött a Magyar Kolping Szövetséggel, hogy a kert felső részén – az úgynevezett platón – iskolát építsen. Az iskolaépítést a Búzaszem Alapítvány vállalta magára, 2010-től az alapítvány a földhasználati szerződés kedvezményezettje is. A Búzaszem Iskola első üteme már felépült.

A Szakáts család az államosítás után

A kommunista hatalomátvétel után, 1950-ben Szakáts Géza és családja (felesége, Veér Jolán, és gyermekei, a 12 éves Géza, a 9 éves Aporka és a 7 éves Szabolcs) kiköltözött Budapestről, a Márvány utcai lakásából Gödre, az apai birtokra. Úgy gondolták, így legalább a kertet és a villát megmenthetik, hiszen azokban nem egy magányos úr, hanem egy család lakik majd. (Ezzel szemben később nemcsak a kertet, de budapesti lakásukat is elvesztették.) Dr. Szakáts Nándort ekkor már a kommunista hatalom által hozott törvények alapján osztályidegennek minősítették, ezért kiköltözött az általa épített Szakáts-kerti házból, hogy a családnak ne jelentsen terhet. Az akkori Dimitrov (ma Hétvezér) utcában lakott, de bejárt a kertbe dolgozni.

Törvénytelen ségek sorozata

Szakáts Géza a Földhitel Intézetben dolgozott, ám a 45–47-es koalíciós időszak után, 1950-ben elvesztette az állását. Ezután fizikai munkát végzett sok vállalatnál, de néhány hónap után mindenhol elbocsátották.

Dolgozott például a dunakeszi betonüzemben. A gyermekek vitték neki az ebédet kerékpáron a Szakáts-kertből. A háromgyermekes család itt legalább az élelmet meg tudta termelni magának.

1952-ben a kertet államosították. Az államosítás még az akkori jogállapotok szerint is törvénytelen volt, hiszen dr. Szakáts Nándort minősítették osztályidegennek, de a kert nem az ő nevén, hanem a fiai, Szakáts Géza és Szakáts Zoltán nevén volt, ráadásul előbbi családjával lakott ott. Az eljárást végig Szakáts Nándor ellen folytatták le, ám a végzés már a valódi tulajdonosok, a fiúk nevére jött ki. (A család számára mindenképpen felemás rendszerváltoztatás utáni kárpótlások egyik csúfsága, hogy ezt a törvénytelen határozatot nem lehetett visszavonni 1990 után sem.) A végzés nem tartalmazta, hogy ki kell költözniük a házból, csak azt, hogy a Szakáts-kert tulajdonjogát az állam javára bejegyezték. Ezzel egy időben a család budapesti, Márvány utcai lakását is államosították.

„Megint itt vannak”

Szakáts Gézát addig is, s azután még többször berendelték a tanácsra; fenyítették, bántalmazták, de erről otthon nem beszélt. A család igyekezett puritán körülmények között élni, hogy ne adjanak okot a kitelepítésre. Nem tettek terítőt az asztalra, nem volt függöny az ablakon. Bújva hallgatták a Szabad Európa Rádió adását. Állandóak voltak a házkutatások, este is ólálkodtak a hatóság emberei a ház körül. Az állandó megfigyelés a gyermekeket nagyon megviselte, Szakáts Aporka emlékszik rá, hogy éjszaka nem mert elaludni, mert azt gondolta, hogy állandóan benéznek az ablakon. Gyakran mondta sírva a szüleinek, hogy „megint itt vannak”. A gyermekek emlékeznek egy esetre, amikor a házkutatás alkalmával a hatóság emberei a pincében találtak egy láda szappant. Édesapjukat azonnal előállították a tanácsra „a lakosság közellátását veszélyeztető szappanmennyiség” birtoklása miatt. Hogy ott mi történt, a gyerekek soha nem tudták meg...

Később a rendőrök az emeletet lezárták, lepecsételték. Itt volt Szakáts Géza 2000 kötetes könyvtára, értékes bélyeggyűjteménye, s egy bőr ülőgarnitúra. Vékony kis cérnával erősítették a pecsétet az ajtóhoz, de a család a közelébe se mert menni, mert féltek, hogy megsérül a pecsét, s nem marad el a megtorlás.

1952-ben elvitték a könyveket. Szakáts Aporka sírt, amikor idegenek hurcolták el a kedvenc könyveit, s kirmánkodott a munkásoktól egy Petőfi-kötetet. Ma is él benne a kép, amint a terasz alatt síró tízéves kislánynak a munkás megvetően lehajítja a kötetet, s az a földön darabjaira esik szét. Aporka később összeragasztgatta a könyvet – ennyi maradt meg Szakáts Géza kétezer kötetes könyvtárából. Az értékes, ládányi bélyeggyűjteményt és a fent lévő bőrgarnitúrát is elvitték.

Szakáts Aporka később a könyvek egy részét megtalálta a váci könyvtárban. Otthon ezek után már egyáltalán nem volt könyvük, ezért középiskolás korában onnan kölcsönözte ki a kötelező irodalmat. Szakáts Géza pedáns ember volt, százkás betűivel minden könyvébe bejegyezte a nevét, így lánya a közkönyvtárban ráakadhatott jó néhány darabra az apai gyűjteményből. Jó érzés volt megtalálnia a könyveket, de egyben keserű is, hiszen újra és újra bejárta a könyvtáruk elvesztéséhez vezető utat, s azt is, ami azóta történt...

Szakáts Géza bőrgarnitúrája a 60-as években a tanácson volt, sok évvel később pedig a rendőrségre került.

1953 februárjában, Rákosi bukása előtt nem sokkal, a legdurvább rákosizmus utolsó hónapjaiban, az akkorra már állami tulajdonú kertből kilakoltatták a Szakáts családot. Az intézkedésről nem kaptak papírt, a karhatalom egyszerűen bejelentette, hogy másnap reggelig el kell menniük. Bútorikat, személyes holmijukat elvihették.

Reggel érkeztek a karhatalmisták, a családot a három apró gyermekkel (15, 12, 10 évesek) és bútoraikkal együtt, télvíz idején, kitették az utcára. A mai Kusché Ernő utca és a Vécsei Károly utca találkozásánál, a ma is álló nagy nyárfa alá rakták ki a holmijukat, ott ült rajta az öttagú család, s mellettük a kuvasz kutyájuk.

A család átmenetileg szétszóródott.

Otthonkeresés

Szakáts Géza akkor a váci magasépítő vállalatnál dolgozott. Feleségével egy váci munkásszálláson húzták meg magukat. Ifj. Szakáts Géza mezőgazdasági technikumban tanult, így kollégista lett Vácott. (A kollégium elintézése az osztályfőnökének majdnem az állásába került...)

Szakáts Aporka egy osztálytársa (Vincze Judit) szüleinél lakott Alsógödön, a Petőfi Sándor utcában. Iskolába nem járhatott. Emlékszik rá, hogy egyszer elment iskolába, s a tanítónő rémülten terelte ki a mai Walch épületből. Napokig ki se jöhetett barátai lakásából, nehogy bajba sodorja őket. Szakáts Szabolcs Pécsre került egy ismerős családhoz, akik nevelőintézetben dolgoztak.

Néhány hétig így élt a család, aztán Szakáts Géza kapott a magasépítő vállalattól egy felvonulási épületet Kismaroson, s oda összeköltözhetek ek. A bútorok addig az utcán heverték, senki se bántotta őket. 1953 február végén lovas kocsival költöztek Alsógödrről Kismarosra. Hideg volt, s a felvonulási épület méasztégla fala, szimpla ablakai, deszkaajtaja nem tartották a meleget. Az egy „szobában” összezsúfolódott család hiába fűtött be este, reggelre befagyott a víz a lavórban.. De legalább együtt voltak, s fedél került a fejük fölé.

A gyerekek Verőcén folytatták az általános iskolát. Szakáts Gézáné eredetileg tanítónő volt. Aki akkoriban falura ment tanítani, kapott szolgálati lakást. Így 1953 novemberében elköltöztek Kisnémedibe. Szakáts Gézáné tanítónő lett, id. Szakáts Géza pedig bejárt dolgozni Vácra. Akkor éppen a népbolt központjában volt ágazati ellenőr. Néhány hónapot dolgozhatott ott is, aztán elbocsátották.

Kisnémediben egy nem egészen befejezett házban laktak. Ez a ház is kitelepítetteké volt, az intézőé, akit családotul a Hortobágyra költöztettek. A falu barátságtalanul fogadta a Szakáts családot, hiszen megbecsült ember házába költöztek be, s eleinte semmit sem tudtak az intézőkhez igencsak hasonló sorsukról. Amikor az intéző családját a Hortobágyról visszaengedték, visszakapta a házat, a Szakáts család pedig kapott egy kis lakást.

Szakáts Aporka és Szakáts Szabolcs az általános iskolát Kisnémediben járta ki. Így hát a következő helyeken tanultak: Budapesten a Márvány utcai iskolában, Alsógödön, Verőcén és Kisnémediben.

A kitelepítettek sorsa

Szakáts Aporka 1955-ben került gimnáziumba Vácra. Gimnáziumba sem akarták felvenni, de az osztályfőnöke – egy kiugrott piarista pap – kockáztatott. Őt kényszerből – mert nem volt más – alkalmazták latintanárnak a gimnáziumban. Egy későbbi érettségi találkozón mesélte Aporkának, hogy felvette, mert úgy vélte, őbelőle jó káder sohasem lesz, akkor pedig inkább jót tesz, mintsem rosszat. Ezt akkor el is mondta Aporka édesanyjának. Aporka 1959-ben fejezte be a gimnáziumot. Érettségi után 3 évig az épülő DCM-nél volt adminisztrátor, 1963-ban elvégezte a váci közgazdasági technikumot, s 28 évig a Váci Kötöttárugyárban dolgozott pénzügyi vonalon. 1964-ben férjhez ment egy hasonló sorsú „osztályidegen” család sarjához, Gergely Józsefhez, s Felsőgödön, a Mátyás utcában éltek. Nagyritkán, titokban visszament a gyermekkorát őrző kert környékére. Fia, Gergely Péter 1965-ben született, most Pi-vizes vállalkozást működtet Börzsönyligeten és Dunakeszin. Az ő két gyermeke Gergely Petra és Gergely Kevin. Férje 1993-ban halt meg rákban, Aporka azóta nyugdíjas, s mellette könyvelőként dolgozik.

Ifj. Szakáts Géza befejezte a mezőgazdasági technikumot. Állatorvos akart lenni, de esélytelen volt: mindig létszámfelettinek minősítették. Ezért a kisnémedi téésznél kezdte munkáséveit. Később megműtötték a tüdejét, s amikor felépült, a Váci Izzóban dolgozott, végül anyagbeszerzési osztályvezetőként. Két gyermeke van. Szakáts Andrea Vácott lakik. Fia, Szakáts Géza műszaki végzettségű, most San Franciscóban él amerikai feleségével és két gyermekével.

Szakáts Szabolcs érettségi után elköltözött otthonról. A Szakáts-kert elvétele és a család sorsa a gyerekek közül őt viselte meg legjobban. Kevesebbet volt otthon, már fiatalon messzire került (Pécsre), így nem kapott olyan szigorú nevelést, mint a többi gyermek. Már az általános iskolában is azt mondta az igazgatónak, hogy szerinte minden kommunistát agyon kell ütni. Gyönyörű hangja volt, de nem tudott továbbtanulni. 36 évesen, 1979-ben öngyilkos lett. Egy fia van, Szakáts Tibor.

A család 1957-ben visszakapta a budapesti, Márvány utcai lakást. A hivatalos értesítés szerint a lakást a hatóságok „mentesítették az állami tulajdonba vétel alól”. Az indoklásban tulajdonképpen elismerték, hogy az államosítás jogtalan volt. (Ezt a gödi Szakáts-kert ügyében a hatóságok sohasem fogadták el.) A család lakottan kapta meg az ingatlant, de Szakáts Szabolcsnak sikerült a négyszobás lakás felét visszaperelnie a beköltözött lakótól. Szakáts Szabolcs halála után a lakást – a bérlő által lakottan – eladták.

Id. Szakáts Géza a Kisnémedibe költözés után Vácott lakott, s csak hétvégén ment haza. Vácott egy házrészt vásárolt, s ott élt, miközben a gépipari technikumban volt raktáros. A Szakáts-kertet folyamatosan szerették volna visszakapni. Id. Szakáts Géza kérelmet kérelem után adott be, de mindig elutasították. Az utolsó elutasítás arról szólt, hogy elkéstek: korábban még lehetett volna, de ma már nem lehet visszakapniuk a kertet. Id. Szakáts Géza 1964-ben, 59 esztendősen belehalt az elutasításokba. Vácott, az alsóvárosi temetőben nyugszik.

Felesége 1964-ben beköltözött Vácra, férje lakrészébe, de kijárt Kisnémedibe tanítani. Később, nyugdíjasként a váci szakszervezeti könyvtárban dolgozott. 1999-ben halt meg, az alsóvárosi temetőben, férje mellett temették el.

A Szakáts-kert alapítója, dr. Szakáts Nándor a kert államosítása és a család kilakoltatása után visszaköltözött a Dimitrov utcából a kertbe. A gazdasági épület füstölőjében húzta meg magát, s kijelentette, hogy innen sehol se megy. Nem lehetett kimozdítani. Szörnyű körülmények között élt, de azt mondta, agyonüthetik, ő innen nem teszi ki a lábát. Ennyire igazságtalannak tartotta, hogy elvették a tulajdonukat. A család – meglehetősen cinikus módon – még felszólítást is kapott a hatóságoktól, hogy gondoskodjunk róla, mert embertelen körülmények között él. 1957-ben halt meg, kórházban, ahova szinte kényszerzubbonyal vitték. Kisnémediben van eltemetve.

Dr. Szakáts Nándor felesége (Zimmer Anna, szül.) utolsó éveiben a családdal lakott Kisnémediben. 1956-ban halt meg, ő is a kisnémedi temetőben nyugszik.

A Szakáts-kert visszaszerzésére 1990 márciusa, a szabad választás után nyílt halvány esély. Több kérvényt írtak, de eredménytelenül. A kert után járó kárpótlást Szakáts Nándor leszármazottai kapták, így több részre oszlott: Szakáts Géza és Szakáts Zoltán gyermekei és örökösei, összesen hárman. Szakáts Géza leszármazottai, hárman, a kert feléért kaptak kárpótlást. Szakáts Aporka az egész kert 1/6 része után kapott kárpótlást. Vett rajta 60 nm parkettát, hűtőt és az unokájának járókát. Az egykori katonatiszt Szakáts Zoltán már nem élt a rendszerváltozáskor, gyermeke sem született a háborúban meghalt fián kívül, így felesége kaphatott volna kárpótlást a kertért, de ő nem tartott rá igényt.

A családot az előző rendszer földönfutóvá tette, a rendszerváltozás a vagyont nem adta vissza.

A Szakáts családban 1952 után a Szakáts-kert ügye tabutéma volt. Nem lehetett beszélni az elvesztett paradicsomról. „Édesapám belehalt, édesanyám pedig nem akart beszélni róla.” – mondta Aporka.

Rövid életrajzok

Dr. Szakáts Nándor (1869-1957)

Dr. Szakáts Nándor Koch néven született 1869 január 1-én, a délvidéki Bereg községben. (Ez valószínűleg az egykori Bács vármegyében, Zombor környékén lévő Béreg, vagy Bácsbéreg község, amelynek Backi Breg a szerb neve.) 1890. november 23-án magyarosította a nevét Szakátsra. Két gyermeke Zoltán és Géza (1905). Miniszteri főtanácsos volt, szakmája szerint pedig közgazdász.

Id. Szakáts Géza (1905–1964)

Közgazdász, banktisztviselő, később fizikai munkás, raktáros. Budapesten lakott, a Márvány utcában. Felesége Veér Jolán, gyermekei: Géza (szül: 1938), Aporka (szül:1941), Szabolcs (szül: 1943).

Szakáts Gézáné (1912–1999)

Szül: Veér Jolán, pedagógus, nyugdíjba vonulása után könyvtáros a váci szakszervezeti könyvtárban.

Szakáts Zoltán (?-?)

Katonatiszt volt, Baján lakott. Egy fia volt - szintén Szakáts Zoltán – (szül:), aki a második világháborúban a fronton katonatiszt édesapja mellett harcolva halt meg. Szakáts Zoltán hadifogságba került. 1956 után jött haza, majd Pécsre költözött.

Ifj. Szakáts Zoltán (?-?)

A világháborúban halt meg.

Ifj. Szakáts Géza (1938–)

mezőgazdasági technikus, felesége **Farkas Valéria** (1944–), gyermekei **Andrea** (1970–) **Géza** (1972–)

Szakáts Aporka (1941–)

könyvelő, férje **Gergely József** (1921–1993). Gyermeük **Péter** (1965)

Szakáts Szabolcs (1943–1979)

Gyermeke **Tibor** (1967–) televíziós.

Gergely Péter (1965–)

Testnevelő tanár, pi-vizes vállalkozó. Gyermekei **Petra** (1993–) és **Kevin** (2000–).

legifj. Szakáts Géza (1972–)

Mérnök, San Franciscóban lakik, felesége **Amanda Bishop** (1972–) Két gyermeke van **Anna** (2003–), **Emese** (2005–).

Családfa

